QADIMGI FARG‘ONA VODIYSI HUDUDIDA HUNARMANDCHILIK VA TASHQI SAVDO ALOQALARI (Axsikent misolida)

Ergashaliyeva Marg’iyona

Toshkent kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada Markaziy Osiyo sivilizatsiyasining ajralmas qismi bo‘lgan Farg‘ona vodiysida hunarmandchilik tarmoqlarining shakllanishi va ularning xalqaro savdo munosabatlaridagi o‘rni tadqiq etiladi. Xususan, Namangan viloyati hududidagi qadimiy shahar manzilgohlari, ayniqsa Axsikent yodgorligida metallurgiya, kulolchilik va to‘qimachilikning rivojlanishi arxeologik ma'lumotlar asosida yoritilgan. Maqola davomida iqtisodiy munosabatlar va hunarmandchilikning o‘zaro ta’siri tahlil qilinadi.

Kirish

O‘zbekiston hududi qadimdan jahon sivilizatsiyasi chorrahalarida joylashgan bo‘lib, bu yerda o‘ziga xos madaniyat va iqtisodiy tizim shakllangan. Farg‘ona vodiysi esa o‘zining unumdor tuprog‘i, mo‘l suvi va qulay geografik joylashuvi bilan hunarmandchilikning turli sohalari rivojlanishi uchun tabiiy zamin yaratgan. Qadimgi davrlardan boshlab vodiy aholisi nafaqat dehqonchilik va chorvachilik bilan, balki murakkab hunarmandchilik turlari bilan ham shug‘ullanib kelgan.

Buyuk Ipak yo‘lining shakllanishi Farg‘ona vodiysi shaharlari uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Bu davrda hunarmandchilik mahsulotlari nafaqat ichki bozor, balki tashqi bozorlar uchun ham ishlab chiqarila boshlandi. Ushbu maqolada aynan mana shu jarayonlarning tarixiy ildizlari va ularning Namangan hududi misolidagi ahamiyati o‘rganiladi.

Asosiy qism

Metallurgiya va temirchilik: Axsikent po‘lati

Namangan viloyatining To'raqo'rg'on tumani hududida joylashgan Axsikent yodgorligi qadimgi Farg‘onaning poytaxtlaridan biri bo‘lgan. Arxeologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Axsikentda temirchilik va metallurgiya juda yuksak darajaga ko‘tarilgan. Xususan, bu yerda o‘rta asrlarda o‘ta pishiq va sifatli po‘lat ishlab chiqarilgan bo‘lib, u tarixda 'bulat' nomi bilan tanilgan. Axsikent ustalari tomonidan tayyorlangan qilich va pichoqlar o‘zining o‘tkirligi va mustahkamligi bilan Sharq mamlakatlarida, keyinchalik esa Yevropada ham yuksak qadrlangan. Bu esa hududning tashqi iqtisodiy aloqalarini kuchaytirgan.

Kulolchilik va badiiy hunarmandchilik

Farg‘ona kulolchilik maktabi o‘zining rang-barangligi va texnik murakkabligi bilan ajralib turadi. Vodiy tuprog‘ining tarkibi sifatli sopol buyumlar tayyorlash imkonini bergan. Namangan hududidagi qazishmalarda topilgan sirlangan idishlar, ko‘zalar va bezak buyumlari o‘sha davr ustalari kimyoviy jarayonlarni (sir tayyorlash, bo‘yoq berish) yaxshi bilganidan dalolat beradi. Hunarmandchilikning bu turi Ipak yo‘li orqali madaniy almashinuvga xizmat qilgan, ya’ni mahalliy naqshlar va g‘arb uslublarining uyg‘unlashuvi kuzatilgan.

Savdo munosabatlari va iqtisodiy yuksalish

Qadimiy Farg‘ona (Dovon davlati) tashqi savdoda o‘zining 'samoviy tulporlari' va ipak mahsulotlari bilan yetakchi bo‘lgan. Karvon yo‘llari orqali Xitoydan keltirilgan xomashyo mahalliy ustaxonalarda qayta ishlanib, tayyor mahsulot sifatida Yaqin Sharq va Rim imperiyasigacha yetib borgan. Savdo munosabatlarining rivojlanishi shaharlarda infratuzilmani yaxshilagan, karvonsaroylar va bozorlarning

ko‘payishiga olib kelgan. Bu esa vodiy aholisining turmush darajasi yuqori bo‘lganini ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, qadimgi Farg‘ona vodiysi, xususan Namangan hududidagi hunarmandchilik markazlari jahon iqtisodiy tizimida muhim o‘rin tutgan. Axsikent kabi shaharlar nafaqat siyosiy, balki yirik sanoat markazlari vazifasini o‘tagan. Bugungi kunda ushbu tarixiy an’analarni o‘rganish va ularni zamonaviy hunarmandchilikda qo‘llash milliy o‘zligimizni anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. 1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. 2. Rtveladze E.V. O‘rta Osiyo sivilizatsiyasi tarixi. – Toshkent, 2012.
3. 3. Anarboyev A. Axsikent — qadimiy sivilizatsiya o‘chog‘i. – Toshkent, 2015.
4. 4. Z.M. Bobur. Boburnoma. – Toshkent: Sharq, 2002.
5. 5. O‘zbekiston tarixi (Eng qadimgi davrlardan bugungacha). – Toshkent, 2018.